

LAUSUNTO
9.7.2018

Uudenmaan ELY-keskus
kirjaamo.uusimaa@ely-keskus.fi

Asia VAIKUTA VESIIN : VESIENHOIDON KESKEISET KYSYMYKSET JA
TYÖOHJELMA SUOMEN VESIENHOITOALUEILLA 2022 - 2027

Lausunto Ympäristöhallinto pyytää 9.7.2018 mennessä mielipiteitä ja lausuntoja vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä ja työohjelmasta liittyen vesienhoitosuunnitelmien päivitykseen kaikkiaan 7 vesienhoitoalueella. Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:n (myöh. Liitto) jäsenyhdistykset antavat lausunnon oman toimialueensa näkökulmasta asianomaiselle ELY-keskukselle. Eri puolilla maata painotukset ovat luonnollisesti erilaisia vesistöalueen erityispiirteistä johtuen. Liiton lausunnossa nostetaan esiin muutamia keskeisiä näkökohtia, joilla on yleisempääkin merkitystä vesienhoitosuunnitelmien tavoitteiden saavuttamisessa.

Liiton lausunto lähetetään Uudenmaan ELY-keskukseen, jota kautta sen toivotaan tavoittavan muutkin vesienhoitoalueet.

Maatalous

Maatalouden vesistökuormitusta tulee vähentää. Nykyisin käytössä olevien toimenpiteiden tehokkuudessa on parannettavaa. Savisilta peltoalueilta virtaavan veden mukaan irronnut kiintoaineksi on hyvin vaikeasti pysäytettävissä kosteikkojen tai suojakaistojen avulla. Tehokkaiden menetelmien tulisi perustua laajoilla peltopinta-aloilla tehtäviin toimenpiteisiin, joiden lähtökohtana on pitää ravinteet ja kiintoaine paikoillaan pellossa.

Kun ravinteet saadaan pysymään pellossa ja maan hyvän kasvukunnon kautta niistä suurempi osa siirtymään sadon mukana tuotantoketjussa eteenpäin, tulee vastaavasti panostaa uuden tutkimustiedon tuottamiseen, jotta väärinkäsitykset ja pelot jätevesilietteiden käytöstä peltoviljelyssä saadaan oikaistua ja ravinteiden palauttaminen peltoon tulee mahdolliseksi.

Uuden tutkimustiedon perusteella tehokkaaksi todettujen pelloilla tehtävien toimenpiteiden käyttöönottoa kuten kipsi, talviaikainen kasvipeitteisyys ja kerääjäkasvit tulee edistää. Ne vähentävät kaikki osaltaan eroosiota ja fosforihuuhtoumaa, kerääjäkasvit myös typen huuhtoumaa. Eroosion vähentäminen erityisesti savialueilla on ensiarvoisen tärkeää.

Maatalouden ympäristötuen kohdentaminen vesiensuojelun kannalta oleellisimpiin kohteisiin on puutteellista ja ympäristötukea jaetaan muun maataloustuen jatkeena maatalouden kannattavuuden turvaamiseksi. Maatalouden ympäristötukien kohdentaminen tulisi tehdä peltolohkotasolla niille alueille ja toimenpiteisiin, joilla tuista on odotettavissa ympäristön kannalta suurin hyöty. Kohdentamisessa käytettäviä kriteereitä voisivat olla harjoitetun viljelytoiminnan tyyppi ja lohkotason eroosioherkkyys ja kuormittavuus.

Hyvässä kunnossa olevien vesistöjen tilan turvaaminen

Vesistöjen tilan turvaaminen on tärkeä kysymys, jota on aiemmin pitänyt vesienhoidossa erikseen muistuttaa. Nyt se saa tarpeen mukaisen painotuksen. Tässä asiakohdassa tuodaan esille ojitusten tarveharkinta. Vesien poisjohtamisesta ja kuivattamisesta on siirryttävä kohti vesitalouden hallintaa. Maatalouden osalta pellon vesitalouden hallinnalla varmistetaan satotasot äärisääolosuhteissa ja samalla vesistökuormitus alenee. Vastaavasti metsätaloudessa tulee toteuttaa pitkävaikutteisia ja virtausolosuhteita tasaavia ratkaisuja, mikä lisää kannattavuutta ja alentaa myös kuormitusta. Vesitalouden hallinnan merkitys kasvaa tulevaisuudessa ilmastomuutoksen edetessä.

Vesienhoito kaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa

Kaavoituksen merkitys vesiensuojelussa korostuu koko ajan taajaan asutuilla vesistöalueilla. Vesienhoidollisesti kestävää suunnittelua tulee toteuttaa kaikilla kaavatasoilla. Vaatimukset on saatava kaavamääräyksiksi mahdollisten suositusten sijaan. Valuma-alueen tarkastelu antaa mahdollisuuden toteuttaa onnistunutta kaavoitusta myös vesienhoidon näkökulmasta, liika sirpaloituminen hankaloittaa asiaa. Kaavoitus ja luvitus yhdessä ratkaisevat kuinka hyvin vesienhoito onnistutaan kokonaisuutena huomioimaan. Tarvitaan myös keinot rantavyöhykkeiden ja joki- sekä purokäytävien säilyttämiseen ja suojeluun.

Vesistöjen hoito ja kunnostus

Kunnostushankkeissa on keskeistä, että ulkoinen kuormitus tutkitaan ja sitä myös vähennetään tarpeen vaatiessa. Muussa tapauksessa sisäistä kuormitusta hillitsevät toimenpiteet jäävät pelkäksi ”tekohengitykseksi”, ja vesistön tilan pysyvä parantaminen on mahdotonta. Nykyisellä hoitokaudella vesistöjen sisäinen kuormitus on tunnistettu ja seuraavalla sisäistä kuormitusta on pystyttävä myös alentamaan, sillä useiden vesistöjen tilan paranemisen edellytyksenä on sisäisen kuormituksen alentaminen.

Vastaavasti useimmiten vaikuttavimpana toimenpiteenä on kalakannan rakenteen muuttaminen. Biotalousvahvistumisen on mahdollistettava kalakannan rakenteen parantaminen samalla hyödyntäen saalis pääosin elintarvikkeena. Toteutus vaatii eri sektoreiden yhteistyötä ja toimintaketjun/-verkoston luomista. Saaliin hyödyntäminen elintarvikkeena on edellytys hoitokalastuksen kustannustehokkaalle toteutukselle ja se tuo jatkuvuutta vesistöjen hoidolle sekä tuottaa lisäarvoa kustannusten sijaan. Kalavarojen kestävä ja monipuolinen hyödyntäminen on kustannustehokasta vesienhoitoa.

Vesienhoidon tavoitteiden turvaamiseksi on jatkossakin pidettävä huoli siitä, että alueellisten ja paikallisten toimijoiden on mahdollista saada tukea ja asiantuntija-apua kunnostustoimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen.

Pohjavesien laadun ja määrän turvaaminen

Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat ovat keskeinen käytännön työkalu pohjaveden hyvän laadun turvaamisessa. Suojelusuunnitelmat pitää päivittää etenkin kuormitetuilla alueilla noin kymmenen vuoden välein. Suunnitelmissa on esitettävä konkreettiset suojelutoimenpiteet sekä vastuutahot ja toimenpiteiden toteutumista on edistettävä mm. säännöllisesti kokoontuvien seurantar ryhmien avulla. Yhteistarkkailuiden avulla pohjavesien tilasta ja sen kehityksestä pystytään muodostamaan parempi käsitys kuin

yksittäisten tarkkailuiden kohdalla. Maankäyttöä suunniteltaessa tulisi aiempaa laajemmin tutkia ja tunnistaa maankäytön muutosten vesistövaikutukset myös pohjavesiin – välineitä tähän on jo olemassa.

Jätevesihaitat hallintaan

Neuvonnalla on keskeinen rooli haja-asutuksen jätevesikuormituksen vähentämisessä myös tulevana vuosina. Puhdistamoiden osalta on syytä korostaa uusien käsittelyratkaisuiden käyttöönoton tarpeellisuutta liittyen haitta-aineiden ja mikromuovien poistamiseen sekä jätevesien ravinteiden kierrättämisen ja hyötykäytön edistämiseen. Myös puhdistamoiden välinen yhteistyö ja kokemusten vaihtaminen on oleellista pyrittäessä parhaaseen mahdolliseen puhdistustulokseen.

Toimeenpanon tehostaminen

On hyvä, että toimeenpanossa tuodaan esille kaikkien vastuu. Toimenpiteiden rahoitus on esitetty asianmukaisesti ja on tunnistettu, että lisäksi tarvitaan aktivoivaa toimintaa. On huomattava, että viranomaisten lisäksi neuvontaa ja viestintää toteuttavat myös asiantuntijaorganisaatiot. Heillä on usein erinomainen ”kentän” tuntemus. Vesienhoidossa tulee kehittää alueellinen toimintamalli, jossa sovitaan eri tahojen tehtävistä, vastuista ja etenkin yhteistyöstä.

Vesistöistä ja pohjavesistä tarvitaan riittävästi tietoa päätöksenteon perusteiksi sekä vaikuttavien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Kuten toimenpiteiden rahoituksessa myös riittävän tiedon hankinnassa rahan lisäksi tärkeää on tarkoituksenmukaisten asioiden toteuttaminen. Seurantojen ja tarkkailujen kehittämiseksi saatikka laajentamiseksi on ensin selvitettävä nykyisten tulosten hyödyntäminen. Mitkä ovat tavoitteet ja vastaavatko tutkimustulokset näihin tarpeisiin? Valtionhallinnon seurantoja, muiden tahojen selvityksiä ja velvoitetarkkailuja on mahdollista kehittää siten, että ne tukevat toinen toistaan. On erittäin huolestuttavaa, että on harkittava toiminnanharjoittajien laajempaa osallistumista vesien tilan seurantaan. Toki hajakuormittajien tulee osallistua vesien tilan tarkkailuun ja yhteistarkkailut ovat hyvä työkalu liittää hajakuormitus mukaan. Riittävän tiedon hankinta on kuitenkin ratkaistava yhteisesti vesienhoidon periaatteiden mukaisesti.

Huomioita tulisi kiinnittää enenevässä määrin myös rahoitettavien hankkeiden laadullisiin tuloksiin, tällä hetkellä valvonta ja seuranta perustuvat pitkälti hankkeiden talouden seurantaan. Vesiensuojelu on hyvin laaja-alainen toimintakenttä, ja vesistötietoisuuden yleinen lisääminen on edellytys sen onnistumiselle. Viestintä ja tiedottaminen ovat oleellisissa roolissa, mutta kaikkein tärkeintä on ihmisten omakohtainen sitouttaminen. Tämän edellytyksenä on oma toimiva luontosuhde. Sitä, mikä koetaan omaksi, halutaan myös suojella ja hoitaa. Kohderyhmänä omakohtaisen luontosuhteen rakentamisessa tulisi ensisijaisesti olla lapset ja nuoret, ja myös vesiensuojelua edistäviin ympäristökasvatushankkeisiin tulisi olla rahoituskanavia.

Huomion kohdistuminen omaan lähiympäristöön lisää sitoutumista vesiensuojelutyöhön. Oman lähiveden riippuvuussuhteen ymmärtäminen suhteessa laajempaan vesistöön ja sen valuma-alueeseen luo mahdollisuuden myös parantaa rannikkovesiemme tilaa.

Kannatettavaa on myös viestiä onnistumisista vesiensuojelussa, sillä se kannustaa osaltaan jatkamaan tärkeää työtä.

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:n puolesta

Pekka Kansanen
Toiminnanjohtaja, FT, dos.